

INTERVISTË ME ANTONELLA GIORGIONIN

Prishtinë | Data: 26 Qershor, 2013

Kohëzgjatja: 66 minuta

Të pranishëm:

1. Antonella Giorgioni (E intervistuar)
2. Anna Di Lellio (Intervistuesja)
3. Donjeta Berisha (Kamera)
4. Catherine McGahan

Simbolet e komenteve në transkriptë te komunikimi jo-verbal:

() - komunikim emocional

{ } - e intervistuar shpjegon me gjeste

Simbole të tjera në transkriptë:

[] - shtesë e tekstit për të lehtësuar kuptimin

Fusnotat janë shtesa editoriale që japin informacion mbi vendbanime, emra apo shprehje.

Pjesa e Parë

Anna Di Lellio: Pyetja e parë është për fëmijërinë tënde, a mund të na tregosh diçka për familjën tënde, gjyshërit tuaj...

Antonella Giorgioni: Po, kam lindur në vitin '56, me 8 nëntor, '56, nga një familje shumë e zakonshme. Babai im po dilte nga tetë vjet luftë, nëna ime ishte, nuk do të thoja gjysmë analfabete, por ajo e kishte kryer vetëm klasën e dytë, gjithashtu edhe babai. Kur u kthye nga lufta iu desh të i përvishej punës, tashmë kishte një vajzë, motrën time më të madhe, dhe u bë minator. Ai punoi në një minierë squfuri per Montecatini e vjetër, që më pas u bë Montedison. Fatkeqësisht unë e kom njohur vetëm një gjyshe sepse të gjithë të tjerët vdiqën para se të lindja unë, gjithsesi familja ime dhe i gjithë rrethi, e gjithë familja ime, kushërinjë, të gjithë, ishim familje fshatare, një familje bashkëhisedarësh, që do të thotë, ishin tepër të varfër.

Megjithatë ne u rritëm mirë, sepse patëm fatin të kemi një nënë kursimtare, ne thonim “*curtasch*”, dhe ajo ia dilte mbanë, pastaj... ata ndërtuan një shtëpi të vogël... kam dy motra dhe dy vëllezër dhe unë jam më e vogla, jam. Ata ndërtuan një shtëpi të vogël me tri dhoma gjumi, një kuzhinë, një dhomë të ndejës, fatmirësisht me një tokë të mirë prandaj ne kishim një kopsht dhe mbjellim të gjitha produktet, në pranverë, verë dhe dimër, kishim një derr, lepuj, pula, ia dolëm mbanë mirë.

A të vazhdoj? Dëshironi të dini më shumë për fëmijërinë time?

Fatkeqësisht nëna më vdiq kur unë isha tetë vjeç e gjysmë. Në familjen time, nëna ishte shtylla e familjes, pa nënën time babi im, kur e mbyllën minierën pothuaj se punonte në Ferrara sepse Montecatini, kur mbylli minierën, i zhvendosi të gjithë punëtorët e minierave në Ferrara dhe kështu te selia qendrore e Montecatini dhe prandaj ai nuk ishte kurrë aty.

Gjyshja ime ishte e moshuar dhe tanimë ajo kishte dy kushërinjë për të rritur, sepse prindërit e tyre punonin jashtë vendit prandaj ne jetonim kështu, vetëm, me motrën time të dytë, që atëherë ishte 18 vjeç. Megjithatë, prania e babit tim ishte konstante, në kuptimin që edhe nëse nuk ishte aty nga e hëna deri te premtën ai ishte një baba shumë i mirë, shumë shumë shumë i mirë, një baba që nuk na rrahu kurrë. Unë isha e vetmja që më rrahu, vetëm një herë, por ndoshta sepse ishte i irrituar. Ai nuk na rrahu kurrë, ai nuk na imponoi kurrë asgjë.

Paramendoni që vëllezërit e mi në vitin '66 kishin flokë të gjata dhe në fshatin e vogël prej nga vi unë, një fashat me 900 shpirta, ndoshta 1000, 1200, të kishe flokë të gjata... me staconin e karabinierëve... të kishe flokë të gjata ishte problem atëherë, dhe çdo ditë karabinierët vinin te babi im për t'i thënë, "A i kanë prerë flokët djemët e tu?" Dhe më kujtohet, isha shumë e vogël, isha gati gjithmonë me të. Babai im thoshte, "A kanë bërë diçka të gabuar?" "Jo". "A kanë vjedhur ndonjë gjë?" "Jo". "Pra pse duheni... pse vini çdo ditë të më thoni?" "Ata duhen t'i prenë flokët?" Pra, ai ua mbyllte gojën kështu.

Por në mbrëmje, kur hanim darkë të gjithë së bashku, dhe të gjithë ishim në vendet tona, sepse atëherë ishte një tavolinë e madhe dhe të gjithë kishin vendet e tyre në tavolinë, askush nuk mund të vinte të ulej kudo. Dhe babi im ulej në krye të tavolinës, vëllezërit e mi afër tij dhe ju thoshte atyre, në mes të kafshatave, "Shkoni prenini flokët. Preni flokët," por ai kurrë nuk ua imponoi. Ky është Giorgione Giuseppe, babai im.

Pra unë, siç thashë më lartë, vij nga një fshat i vogël dhe atëherë nuk e kishim tualetin në shtëpi. Andaj dhe nuk kishte vaskë, nuk kishte dush, asgjë, tualeti ishte jashtë në hangar, i thonim hangar, ku ishin pulat, derri, ishte një hangar i vogël, me një gropë dhe dy gurë anash. Ky, ishte tualeti.

Pra, verës jeta në fshat zhvillohej te lumi. Për nënat lumi ishte një dhomë e larjes, ishte. Të shtunave, kushdo që kishe një Vespa sikurse babi im shkonin aty për ta larë dhe për ta pastruar dhe ne të gjithë shkonim te lumi për t'u larë. Dhe prandaj në 4 pasdite fshati zbrazej dhe të gjithë shkonin te lumi. Dhe më kujtohet njëherë ne shkuam të vidhnim... ishin vëllezërit e mi që ishin afër me moshën time dhe unë dhe një grup i shokëve të lagjës, që është nga Castiglione. Fshati është i ndarë në tri pjesë: Taverna është lagjja e vjetër romake, San Carlo është pjesa e re e fshatit, dhe Castiglione që është pjesa e vjetër, ku është furra me tulla.

Dhe më kujtohet që një herë me vëllezërit e mi, pasi që u lamë në lum dhe qëndruam në ujë për dy tri orë, ishim të uritur dhe duhet të hanim diçka dhe ishin dy fshatarë, njëri në anën e majtë të lumit, dhe njëri në anën e djathtë. Kohë pas kohe shkonim të vidhnim pjeshkat në anën e majtë të lumit, megjithatë në anën e djathtë kishte shalqi, dhe atë ditë menduam të vidhnim shalqi.

Por në anën e majtë, niveli i lumit ishte i njejtë me tokën, në anën e djathtë lumi ishte më i ulët dhe ishte i rrethuarr me një gardh të vjetër metalik. Brenda këtij gardhi ishte një zgjua e bletëve. Unë isha më e vogla në grup, nuk e di, duhet të kem qenë gjashtë vjeç, jo, nëntë, tetë e gjysmë, nëntë. Vëllau i cili ishte para meje, i cili ishte para meje në rresht duke shkuar për ta vjedhur shalqinin, shkeli në zgjua dhe të gjitha bletat erdhën te unë, te sytë e mi, te balli im. Fatmirësisht, uji i lumit ishte i pastër atë kohë dhe ishte një ilaç.

Më kujtohet që kur isha fëmijë mbathja nallane të drurit ose sandale të kartonit, ishin të popullarizuara, kto sandale të bëra nga kartoni i kaltërt. Në mënyrë që të mos i vjetronim, i lidhnim ato rreth qafës tonë, ecnim zbathur, ecnim zbathur në asfalt, në grurë që sapo ishte prerë, sepse në grurë që sapo është prerë... është një metodë për të ecur në grurë të prerë, që nuk është ta ngrisësh këmbën dhe ta shtypësh, përndryshe kokrrat të lëndojnë, por të rrëshqitësh, që kokrrat të shtypen dhe nuk të shpojnë. Pra, kjo ishte fëmijëria ime.

E mbaroj... shkoj në shkollë fillore në fshatin tim. Sepse ne nuk kishim nëse, motra ime nuk mund t'ia dilte mbanë me ne të pestë, dhe prandaj me dërguan në konvikt. Në fakt, gjatë klasës së parë dhe të dytë të shkollës së mesme isha në konvikt të drejtuar nga murgeshat e Familjës së Shenjtë

përafërsisht... Sant' Arcangelo di Romagna, përafërsisht thridhjetë kilometra larg fshatit tim. Rezistova dy vjet dhe pastaj i thashë babit tim, "Dua të kthehem në shtëpi".

Në atë kohë kishe punonjës social dhe kjo ishte e gjitha... punonjësit social erdhën, "Përse dëshiron të kthehesh në shtëpi? A të keqtrajtojnë?" Nuk isha e keqtrajtuar në konviktin e murgeshave, por (qeshë) unë nuk dëshiroja të qëndroja aty, isha më mirë në shtëpi dhe prandaj babi im më morri në shtëpi. E kreu vitin e fundit të shkollës së mesme në fshatin tim dhe gjithnjë kisha shoqe të mrekullueshme afër shtëpisë time. Njëra ishte Ana, shoqja ime më e mirë, ne ende mbajmë kontakt... nuk mbajmë kontakt por kur shkoj në fshat takohemi dhe bisedojmë. Ajo ishte një vit më e vjetër dhe u regjistrua në shkollën e mesme të kontabilitetit. Isha e mirë në matematikë, isha, nuk doja të mësoja, dhe të regjistrohesh në shkollën e mesme të kontabilitetit.

Pra, [shkolla] fillon në shtator, në dhjetor pas festës së Krishlindjeve babi im vjen të më zgjojë," Duhet të shkosh në shkollë." "Do të shkoj nesër, jam e lodhur." Kjo vazhdoi për një javë dhe unë nuk u ktheva kurrë në shkollë. Babai im, duke e parë këtë më dha një fjalim të mirë. Më tha, "Dëgjo, unë kam paguar për të gjithë librat e tu, kanë kushtuar shumë, nuk dëshiron të shkosh në shkollë më? Dije që nëse nuk dëshiron të shkosh në shkollë, shkon në punë, por nëse dëshiron të kthehesh në shkollë duhet ta paguash."

Pra, e gjeta një punë në një dyqan të vogël treqind metra nga shtëpia ime dhe pastaj fillova të prej mishra të ftoftë, të copëtoj djathin, atëherë nuk kishte ditë pushimi dhe punoja shtatë ditë në javë dhe ndihesha mirë deri sa pronari e mbylli këtë dyqan dhe punoja si dado në një... në Forli, 15 kilometra, pra zgjohesha në pesë të mëngjesit, hipja në autobus, shkoja në stacion, në stacion hipja në tren, nga treni ecja gjysmë ore dhe pastaj arrija tek shtëpia e kësaj familje.

E lashë punën si dado atje, pse? Tash do ta shpjegoj pse. Ishte një familje në gjendje të mirë ekonomike, burri puntonte... gruaja ishte mësuese, burri punonte në një bankë, dhe kishin një djalë që quhej Antonio. Isha aty për dy muaj, ishte kohë e ashpërsisë, prandaj besoj në vitin '74, '72- '74, nuk më kujtohet saktë, dhe një ditë, një të shtunë, ajo më thotë mua, "Dëgjo..." burri i saj i dha para për tëbërë pazar, ndoshta zonja ishte nën kontrollë, me pak fjalë, ajo e bën një justifikim me burrin e saj dhe më kërkoi që të gënjejë për dhjetë mijë Lira, dhjetë mijë Lira që ajo kishte harxhuar. Pra, ajo i kërkoi burrit të saj dhjetë mijë Lira për të mi kthyer mua. Nuk fjeta tërë natën dhe thashë, "Antonella, përse duhet të gënjeshë?"

Në mëngjes u zgjova në 6, i lashë dhjetë mijë Lira që zonja me zgjuarsi m'i dha, edhe pse unë nuk i'a kisha dhënë, dhe shkova.

Pastaj une kisha disa punë sezonale, ne bregdet, sepse fshati im është afër rivierës së Romagas, kam qenë, nuk e di, kuzhiniere, shërbëtoreshë dhe dhomës, pastruese, kam bërë gjithçka. Pra, punova tre muaj dhe gjatë atyre tre muajve fitova aq para sa t'ia dalë mbanë, sepse doja të isha vetëm pa i kërkuar para babit.

Deri sa kushërira ime, Lorenza, më thotë, është fjala për vitin '75 përafërsisht, më thotë, "Pse nuk vjen në Rovenna? Është një shkollë ku mësojnë për poezi, mozaikë, etj. etj., vizatim, veç kësaj nëse e kalon provimin merr bursë prandaj mund të provosh." Aplikova, e kalova provimin dhe fitova bursën, që kushtonte 62 Lira dhe e përfundova shkollën.

Unë zgjedha reklamë, serigrafi dhe fotografi, e përfundova këtë shkollë, e përfundova këtë shkollë, nuk kishte mundësi për të punuar ne Cesena në atë kohë, serigrafia, që është ngjyrosja e bluzave, shtypja e tyre, gjëra të tilla, mbraoi. Dizajni grafik... ishte vetëm një firmë në Cesena, pra nuk është që nuk kishte... gjeta një punë ne Imola, por problemi ishte që nuk kishte... problemi ishte transporti, pra treni ndalonte në Imola, sepse trenat nga Cesena shkonin ne Bolongna, ai që ndalonte në Imola kishte një orar të pamundur dhe pastaj nga stacioni deri te ky vend duhej të shkoja me bicikletë, pra edhe atje punova për një javë pastaj e lashë.

Kam punuar në fusha, mblidhja fasule të varuara, mblidhja dredhëza, mblidhja gjithçka. Deri sa antarësohem në një kooperativë... e përfundoj shkollën, kthem në fshatin tim, unë...

Gjatë shkollës unë isha militante e një grupi ekstremist të majtë, që quhej *Lotta Continua* [Beteja Vazhdon], aty ne shpërndanim fletushka në fabrika, demonstroi nëpër shkolla, protestuam luftën në Vitnam, gjithsesi ne ishim të gjithë nën mbikqyrjen e policisë dhe për ato tri vjet, unë isha në *Lotta Continua* deri sa feminizmi lindi, ne, gratë e *Lotta Continua* mbajtëm një takim në Romë dhe u ndamë dhe i'u bashkuam feminizmit.

Kur u ktheva në shtëpi nga Ravenna, nga shkolla në Ravenna, fillova të jem pak aktive ne Partinë Komuniste të fshatit tim, në degën e Partisë Komuniste, në një fshat katolik, votuan Demokracinë Kristiane. Dhe pastaj thashetheme dhe më shumë thashetheme, që unë isha e dashura e njërit, që po flija me atë tjetrin, gjëra të ndryshme, e di, gratë e vjetra të fshatit, nuk kishin asgjë për të bërë, ishte gjitha vetëm blla blla blla.... Punova për një periudhë në degën e Partisë Komuniste dhe pastaj me grupin feminist të *UDI* [*Unione delle Donne Italiane*, Bashkimi i Grave Italiane], që ishte pjesë e Partisë, pjesa feministe e Partisë Komuniste.

Atëherë do të doja të ua shpjegoja gjeneratave të reja çfarë feminizmi ishte për ne. Duhet të kemi në konsideratë që në vitet kur lindi feminizmi ne Itali gratë ishin shumë... siç thashë më parë, fakti që unë punoja në një degë të Partisë Komuniste nënkuptonte që unë isha një grua e përdalë, fakti që kishte vetëm burra, që unë isha e vetmja grua... feminizmi për ne përfaqësonte njëfarë lirie, lirinë të ishim shoqe me djem, të ndiheshim më të lira. Ne nuk mund të dilnim me djem në mbrëmje, në 10 në mbrëmje duhej të ishim në shtëpi. Ne nuk mund të dilnim dhe të hanim pica me shoqe, nuk ishte e mundur. Dhe kjo është vetëm çfarë i përket kohës kur unë isha e re, por feminizmi ka paraqitur edhe shumë përpjekje tjera, do të thotë abortin, divorcin, pavarësinë, të drejtën për punë, mos të kishim gjithmonë një burrë shef, mundësi për karrierë. Kjo ka qenë historia e feminizmit.

Dhe shumë gjëra tjera, që sot, sot të rinjët besojnë që ka qenë gjithmonë kështu, në të vërtetë gjithçka ka qenë një pushtim i atyre viteve me feminizëm, që në Europë në ato vite ishte në Francë, në Itali, dhe besoj gjithashtu edhe në kombet tjera Europiane. Ehm... ne jse. Pas kësaj periudhë në Partinë Komuniste, përmes *UDI*-së lindi një kooperativë e shërbimeve sociale, kështu që në Censa hapën një qendër për fëmijët që nuk kishin shkuar në shkollë dhe kishin ndonjë të metë, po flasim për fëmijë gati të rritur, disa prej tyre në fakt ishin me moshë sa unë.

I bashkohem kësaj kooperative. Qendra hapet, kjo kooperativë u hap, fillova te punoj dhe për dhjetë vjet kam punuar me këta fëmijë, por ka qenë një periudhë shumë e lumtur, me kanë mësuar shumë, unë besoj që u kam dhënë diçka, por kam punuar shumë. Gjithashtu u kam dhënë shumë. Komunikimi për shembull që nuk është verbal, komunikimi, është gjithashtu komunikimi me gjeste, me sy, ta bësh

vetën të kuptohesh vetëm përmes gjesteve, ta bësh vetën të kuptohesh. Nëse dëshiron, njeriu mund ta bëj vetën të kuptohet në mënyra tjera, jo vetëm verbalisht. Por një ditë e kuptova që ata ishin duke u plakur dhe po shkonin prapa dhe unë po plaksha me ta, keshtu që në këtë pikë më nuk më pëlqen të bëjë këtë lloj pune vetëm për një pagë mujore të garantuar.

Para disa kohe babi im ishte rimartuar dhe kishte shkuar për të jetuar në Romë me gruan e tij të dytë në shtëpinë e motrës nga njerka keshtu që i telefonova asaj dhe i thashë, “Milena, a mund të më japësh një punë?” “Po, po, eja këtu kur të duash.” Ja u dhashë njoftimin tetë ditorë në kooperativë dhe ngrakova Fiatin 600 tim me macën time, disqet e mia, gramafonin tim, librat e mi, gjërat që i doja më së shumti dhe shkova në Romë.

Sigurisht kërkova të jetoj vetëm, sepse që në moshën 19 vjeçare kisha apartamentin tim dhe jetoja vetëm. Ata më gjetën një apartament në Ostia dhe punoja në zyrë. Në harkun e këtyre... një vit e gjysmë, herë pas here ndodhte që zyra organizonte për komunitetin çifut disa ekspozita fotografike, më së shumti për refugjatët nga Libia, që janë zakonisht të njejtë si refugjatët italian nga Libia.

Duke marrë parasyshtë që kisha përvojë në fotografi, unë u kujdesa për ekspozitën fotografike, pra ishte dikush që organizonte gjithçka, që i rregullonin fotot sipas fazave historike, organizonte gjithçka, at e dinte e kujt ishte ajo foto dhe çfarë përfaqësonte. Unë e kam bërë oragnizimin e paneleve, kam bërë, megjithatë, më së shumti kam punuar në zyrë. Nuk më pëlqen puna në zyrë, më pëlqen puna manuale, kam nevojë për punë manuale. Keshtu që në një pikë vendosa te kthehem në Cesena, nuk doja... them, “Baba...” Sepse të dielën të gjithë shkuam te shtëpia e babit tim për të ngrënë, them, “Dëgjo baba, nuk mund ta duroj Romën, është shumë kaotike. Shokë... është vështirë të bësh shokë, nuk dua të jem këtu më dhe dua të shkoj në shtëpi.”

Motra ime, që kishte dëgjuar çfarë thashë, tha, “Por jo, ne kemi një befasi për ty, kemi një befasi,” dhe ajo më tregon një biletë aeroplani, “dëgjo, duhet të shkojmë për punë, duhet të shkojmë ne Kenya. Raffaello – ai ishte kreu i zyrës – Raffaello, duke marrë parasyshtë që ti gjithmonë, që për dy vjet ti gjithmonë ke bërë ekspozitën fotografike, dëshiron të të jap një dhuratë. Eja në Kenya me ne.” Isha e habitur, fluturimi i parë jashtë botës, e di, jashtë botës që unë e dija, po, disa udhëtime të shkurtëra ne France, por unë kurrë s’kisha qenë në Afrikë, me pak fjalë, une largohem dhe shkoj në Afrikë.

Një nxetësi e tmerrshme, ne mbërrimë në Nairobi në 11 në mbrëmje dhe gjëja e parë që kujtoj në Nairobi është kundërmimi i plehut, që nuk është diçka që nuk më pëlqente, kam lindur në fshat prandaj jam rritur me erën e plehut. Kjo erë e plehut më ndjeku për dy-tri ditë, nejse natën e parë ne fjetëm në Nairobi dhe ditën tjetër nisemi për Mombasa, për në bregdetin jugor të Mombasas, gati në kufi me Tanzania. Do të duhej që të qëndroja pesë ditë, tri ditët e para isha në pushime, pak bregdet, por nxehtësia e tmerrshme, moti i zjarrët, nuk isha mësuar ashtu, pikat e mëdha që vinin poshtë nga e djathta dhe e majta.

Në ditën e tretë më thërrasin, shefi im dhe një kompani multinacionale angleze, më thërrasin dhe e di, “Kemi nevojë, po mbesim mbrapa, dëshiron ta bësh një regjistrim të asaj se çfarë kanë bërë deri tani grupet e ndryshme të punës? Sa qilima kanë shtruar, sa dhoma ishin gati, sa mobilje...” Dhe fillova të punoj. Gjëja më e mrekullueshme ishte që në këtë vend ndërtim, sepse ky hotel ishte duke e rritur kapacitetin në 150 dhoma, në këtë vend ndërtim ishim pesë ose gjashtë të bardhë dhe ishte një

oqean, në shkallë, e di, ishte një oqean i zi që hipte lartë me një mizë të vogël, të bardhë herë pas here dhe një oqean të zi që vinte poshte poshtë me këtë mizë të vogël herë pas here. Duhet të ja u them të vërtetën, nuk jam raciste, por ditën e parë barku im... por sepse ishte një gjë e re, një ndjesi e quditshme, nuk kisha parë kurrë aq shume njerëz me ngjyrë deri në atë moment.

Në mbrëmje shkojmë në darkë dhe ata thonë, ishte gjithashtu pronari i multinacionalës, ishim duke ngrënë darkë, motra ishte më përgaditë dhe më thotë, “Kur kamarieri të pyet diçka, duhet t’i thuash ‘Po, të lutem’ nëse e dëshiron dhe ‘Jo, faleminderit’ nëse nuk e dëshiron.” Me këtë mësim... kujt i kujtohej? I’a bëra ashtu, dhe ai e vendosi (në pjtën time) dhe e kalova natën. Dhe ata më thanë, “Dëgjo, dëshiron të rrish për një muaj, kemi nevojë për dikë që të rri një muaj për të organizuar një grup italian – sepse mobiljet i kanë sjallur nga Italia, në Tuscany -, sepse fëmijët janë pak të humbur.” Kur tashë se njerëzit me aftësi të kufizuara më kanë mësuar, tash e di pse [e thashë atë]. Me njerëzit me aftësi të kufizuara njeriu duhet të bëjë çdo gjë në mënyrë skematike, çdo gjë duhet të jetë e njejtë çdo ditë, që askush të mos harroj asgjë, pra ishin disa tavolina të mëdha pune dhe përfundi tyre ishin copat që duheshin mbledhur.

Pra, kisha thirrur disa fëmijë afrikan dhe u kisha thënë me gjeste që kur dhjetë copa mungonin ata duheshin t’i vendosin ato përsëri, kështu që linja e mledhjes nuk ndalonte kurrë. Fëmijët italian i mbildhnin copat dhe këta fëmijë i zavendësonin copat. Atje [eksperienca me njerëz me aftësi të kufizuara] më ka ndihmuar shumë, me pak fjalë, nga një muaj u bënë tre, nga tre u bënë tetë. Më thanë të rri më gjatë, pra, prak 15 ditëve në shtëpi, u bënë pesë vjet. Kisha një jetë të mrekullueshme, atje gjithashtu takova shumë... pak shokë italian, por shumë shokë, ishte hotel, shume klient vinin edhe dy herë në vjet, më së shumti gjerman dhe anglez, dhe u bëmë shokë, u bëmë. Dhe pastaj ata më ftonin për pije në mbrëmje, ndërsa anglishtja ime, me pesë fjalë te vendosura përpara, pesë në mes, dhe pastaj me një gjysmë folje i’a dola të flisja disi (psherëtimë).

Pastaj pas pesë vitesh babai im filloi të sëmuhej dhe pastaj dëshiroja që të isha në një vend më afër tij dhe pastaj unë jam një person që herë pas here ka nevojë t’i mbyllë fazat e jetës timë, dhe atje më kishin ofroar të menaxhoj restaurantin Italian, por në atë kohë nuk e kisha si qëllim të menaxhoja një restaurant, dhe u ktheva në shtëpi, u ktheva në Romë dhe më propozuan të shkoj në Shqipëri, kjo ishte në gusht ’92. Kthehem në shtëpi nga Afrika në shtator ’92, shefi im dhe kompania multinacionale më kërkuan të shkoj në Shqipëri.

Fillimisht thashë jo, por unë dija për Shqipërin nga përallat që babi im m’i kishte treguar sepse ai kishte bërë dy vjet ë gjysmë nga tetë vjetët e tij të shërbimit ushtarak në kufi mes Greqisë dhe Shqipërisë, në anën e Shqipërisë, dhe atij i kujtohen shumë mirë të gjitha itineraret që kishte bërë duke ecur, kështu që unë tashmë dija diçka për Shqipërinë. E vërteta është që në fillim isha pak e pasigurt, pastaj thashë në rregull, jam afër shtëpisë, nëse i ndodhë diçka babit tim.

Shkoj përmes Romës, gjithmonë më Fiatin tim 127, më japin biletën për target, e mbusha veturën me fasule të konzervuara, mortadella, miell, çdo gjë, sepse nuk kishte asgjë atë kohë në Shqipëri, me pak fjalë, e mbusha veturën me ushqim. E hipa veturën time në target dhe në atë kohë targetët ishin të shkyqyr, veturat ishin në vend parkim në katin e lartë, nuk kishte vend parkim, ishte target i shkyqyr, kishte vetëm karrige për t’u ulur.

Mbërrij në Shqipëri, në një port ku ka grumbuj tokash, nuk e di nëse ishte krom, nuk mundem të të tregoj, gjithë ate vinça, ky port... thashë, “O zot, kanë bërë revolucionin mbrëmë!” Dhe dikush duhej të ishte duke më pritur aty, por në të njejtën kohë policia nuk e linte askënd të hynte në port. Nuk e kuptoja gjuhën (buzëqeshë) dhe e gjej vetën duke përdorur gjeste dhe fjalë, i ndjeku disa vetura të shqiptarëve që po ktheheshin pas largimit në masë të vitit ‘91 me makina të larjes, frigorifer në bagazh, përmbi bagazh, kishe gjithçka dhe më shumë në këto vetura dhe unë i ndjeku ata.

Çdo dhjetë metra ishte një ushtar me një kallashnikov dhe me kapelë, dhe ai qëndronte aty por nuk më shikonte dhe tha... “*çamçakiz, çamçakiz*”. Nuk kuptoja asgjë, u frikësova, dhjetë metra më poshtë, “Ciagre” dhjetë metra tjera më poshtë... “Cigare, *çamçakiz*”

Fillova të ndjersitem gjatë tërë portit, që ishte kogja i gjatë, sepse fillonte nga porti i vjetër dhe të linin të dilje vetëm në fund të portit. Atje e takova një fëmijë, një fëmijë shqipëtarë që fliste italisht dhe më dërgoi te zyrja ku ne gjithashtu jetonim dhe ishte një person që punonte me mua, që e njihja, një person nga Ferrara që e njihja dhe qëndronte aty, unë punoja...

Ndërkohë unë udhëtova shumë në Shqipëri, isha në Dhërmi, Qeparo, Berat, që ishte shumë e bukur, po flasim për fillimin e '92 dhe rrugët ishin të thata, nuk kishte vetura ende dhe në fakt kur ngisja veturën në qytet të gjithë më shikonin sy hapur sepse unë isha gruaja e parë që ata e kishin pare duke ngasur vaturë, më një targë italiane, dhe pastaj edhe kur morra një qen, një qen në veturë, ishin të gjithë shumë të tronditur. Kam udhëtuar shumë në Shqipëri, dhe në fakt e njoh Shqipërinë shumë mirë, dhe shumë më mbajnë në mend, kur udhëtoj në jug të Shqipërisë disa prej tyre ende më mbajnë në mend.

Gjithsesi kompania qëndron, ishte ende gjatë tranzicionit, qëndron sepse dëshironte të renovoj disa hotele në Shqipëri, është fjala për Alp Tourist, hoteli në Vlorë, Berat, Sarandë, ishin pesë hotele që kompania angleze ishte e interesuar t'i renovoj, t'i renovoj dhe menaxhoj. Kur erdhi koha e zgjedhjeve, Sali Berisha fitoi, pra kemi anulimin e marrëveshjeve kompani të huaja, gjithçka anulohet, në fakt ato gjëra të tmerddhma janë ende aty dhe nuk janë shkatërruar. Ato hotele janë gjërat e njejtat të shpifura. Pra kompania, që tani më kishte ndarë favore të vogla, kompania vendi të mbyllej, sepse pa që nuk kishte as një mundësi të punonte në atë sektor.

Në atë kohë punoja në bazë të kontratës, pra punoja kur kompania më kërkonin. Pra, e di çfarë? Të prisja në Itali apo të prisja në Shqipëri, në fakt, e vizitoj vendin, e shoh vendin mirë. Nga fillimi kisha shoqëri të mirë, sepse në Shqipëri gati të gjithë flisnin italisht, shumë shoqëri të mirë. Kam shoqëri të shkëlqyeshme. Të tregoj të vërtetën i kam takuar në të vetmin restaurant privat atëherë, u hap në vitin '92, u quajt Taveran Tafaj, ku servonin pjata tradicionale, mish gjengji me tavë kosi [e thotë në shqip], këto gjëra të gjitha tradicionale, specia me gjizë, të gjitha këto gjëra. Largohem nga partamenti, pra largohem nga kompania dhe e marr me qera një vend vet.

Ajo ishte një periudhë, përveç gjërave të tjera, kur Italia dërgoi ndihma, tani më kishte dërguar ndihma, ndihmat ishin në depo për një vit. Mund të gjeje djath parmesan për 200 Lek, ishte asgjë, çfarë mund të them, një pjesë djathi parmesan kushtonte 1500 Lira, mund ta gjeje, me pak fjalë, gjë të shumë gjëra që ishin shitur, nën Berishën, në market: kishte vaj ulliri, kishte çdo gjë, dhe

përmes këyre shoqërive ndërkohë, herë pas here kompania më kërkonte për dy ose tre muaj, nuk e di, më kërkuan të shkoj në Geneva të kontrolloj një hotel, në Lyon, më kërkonin të punoj herë pas here.

Nuk kishte as një restaurant ku mund të haje ushqim italian, dhe kisha një shoqe që quhej Talina, nëna e saj e kishte marrë ilegalisht përsipër zyrën e biletave në qendër të Tiranës, gjërat nuk ishin qartësuar ende, me njerëzit që ilegalisht kishin marrë përsipër vendet publike. Përfundimisht, çfarë bëjë unë? Në atë kohë nuk e kisha më Fiatin 127, kisha blerë një kamionçinë Regatta. Vëllau im është kontraktues dhe e dija që kishte shumë material ndërtimor në premisë që kishte vend për gjashtë tavolina, kishte vend vetëm për to, të gjitha afër njëra-tjetrës. Shkoj në shtëpi, e mbusha veturën me gjërat që kisha nevojë ti merrja në traget për të Shqipëri, nga Ancona në Durrës, largohem nga porti i Durrësit dhe shkoj në Tiranë dhe e rregull restaurantin.

Ky restaurant me gjashtë tavolina kishte qenë fat i mirë, pse? Nuk është që mund të gjeja shumë gjëra, po mund të gjeja mish, djath parmesan, patjetër, nga ndihmat italiane, mund të gjeja vaj, filloj të pergadisja tagliatelle, kisha blerë makinën, pergadisja tagliatelle bolognese, gnocchi, gjithmonë bolognese, ose salca shumë të thejshta me domate, bolognese, rigatoni matriciana, me shumë qepë dhe gjëra të tilla dhe unë vazhdoj me këtë restaurant. Ishin gjithmonë plot gjatë verës dhe dimrit. Për të hyrë në restaurant ishin tetë-nëntë shkallë, pastaj ishte një ballkon i madh dhe ishin disa shkallë që të dërgonin në anën tjetër. Dhe pastaj çfarë bëme ne? E kisha mbyllur këtë kalim dhe gjatë dimrit vendosja një shishe verë jashtë dhe klinetët prisnin deri në një orë që të uleshin.

Shkonte mirë, pastaj kishim disa mosmarrëveshje me partnerin, u largova... hapa një vend tjetër edhe ai shkoi mirë, dhe pastaj hapa edhe një tjetër.

Pjesa e Dytë

[Pyejta u pre]

Pra, siç po thosha, u ndava nga resturanti i parë, pastaj i hapa dy të tjerë. I fundit ishte afër liqenit të Tiranës në mes Fakulteti Juridik dhe Rojës Kombëtare.

Dëshroj të them se kam qëndruar në Shqipëri tetë vjet dhe dëshiroj të shpjegoj pse kam qëndruar në Shqipëri për tetë vite. Menjherë më kishte pëlqyer Shqipëria. Së pari, njerëzit lëviznin vetëm në këmb, dhe pasdite ishte një turmë njerëzish që fillonin te muzeu, vinin poshtë te universiteti, dhe pastaj lartë në anën tjetër, e ecnin tërë këtë rrugë, dhe ishte e bukur. Nuk kishte vetura, siç thashë, isha e vetmja që kisha veturë, kishte shumë pak vetura dhe njerëzit ishin kureshtarë, kishin shume kureshtje, sepse ata dinin gati gjithçka për Italinë, po e dinin vetëm ilegalisht, sepse i'u duhej të fshiheshin të shikonin televizion, dhe e dinin vetëm përmes televizionit, por pastaj turistët e parë, ndërkombëtarët e parë erdhën, dhe njerëzit u qmendën nga kureshtja.

Paramendoni që kur shkova atje në vitin '92, Hotel Dajti, që tani është mbyllur mendoj, nuk e di, noshta po e renovojnë, nuk ishte i hapur për publikun, kur shkova atje, disa njerëz erdhën në maica dhe me shapka nga fshatet gjatë verës me parë këtë Hotel Dajtin, ku të gjithë njerëzit e rëndësishëm shkonin, ishte e jashtëzakonshme.

Dhe pastaj unë e pashë Shqipërinë në madhësinë e saj, gjithë ato gjëra të bukura, deti, deti është shumë i bukur, do të thotë, nga Dhërrmiu, e kalon Sarandën, e kalon Vlorën, shkon përgjatë përgjetit jugor, është diçka e shkëlqyeshme. Muzeu i Beratit, që fatkeqësisht u plaçkit në vitin '97, dhe pastaj u plaçkit prap gjatë problemeve të '98, por është shumë i bukur, me punët e Onufrit, me atë kishën e bukur Ortodokse. Në Fier është një manastir që tani iu është kthyer murgjive ortodoksë, por ata e kishin shëndërruar në një restaurant, kisha është shumë e bukur me afreska, që në kohën e Enver Hoxhës ishte përdorur si depo drithëri, paramendoni. Prandaj, unë e pashë pjesën e bukur të Shqipërisë. Dhe Jugu është i jashtëzakonshëm, shumë i jashtëzakonshëm, aq shumë sa që edhe tani, kur shkoj në pushime, nuk shkoj në Itali, shkoj në bregdet në Shqipëri, këtë vit gjithashu do të shkoj në Jalë.

Ehm, përshtypja që unë e kam për Shqipërinë, kam qëndruar tetë vjet, më vite keq të largohesha, më vonë do të tregoj pse u largova për të ardhur në Kosovë. Dhe kam shumë histori të bukura që më kujtohen. Ishte fillimi, nuk dija shqip mirë dhe fjalët e vetme që i kisha mësuar nga shoqëria ishin fjalët fyese. Një ditë po e çoja në shtëpi... ishte vonë, ishte gati një pas mesnate dhe situata ende, e di, nuk ishte e përsosur dhe po e shoqëroja për në shtëpi...

[Ndërprerje]

Pra, të parat... fjalët e para shqip që i mësova, që isha duke thënë, ishin fjalë fyese.

Më kujtohet është një ngjarje shumë e mirë, më kujtohet një natë, duke e dërguar në shtëpi njërin nga fëmijët sepse ishte vonë, në rrethin e vjetër të Tiranës, në rrugën e Durrësit, tek drita, duhesha të kthehesha në të majtë, dhe ishte një pikë kontrolli e policisë. Jap shenjë, kthehem majtas dhe përderisa kthehem majtas, duke e parë mirë targën time italiane, një polic fishkëllen. Por fishkëllen pasi që unë isha kthyer majtas dhe kisha kaluar. E dërgova fëmijun në shtëpi, kthehem në reth, e kaloj urën, kur e dëgjoj një veturë të policisë, ishte [Fiat] Tipo, ose Fiat Uno, *ueh ueh ueh*, më bën të ndalëm, më bllokoi. Fatmirësisht partneri im ishte në veturë dhe njëri fillon, një shumë i dobët dhe një i plotë, shumë i fuqishëm, ai thotë, "Dokumenta, dokumenta." Unë i'a jap dokumentat dhe ai thotë, "Përse nuk ndalove?" "Sepse sytë i kam përpara jo mbrapa." Ai fillon të thotë diçka në shqip etj. etj. etj. Ai i mban dokumentat e veturës, patentën time dhe thotë, "Shko." Unë them, "Jo, nuk po shkoj." Ai thotë, "*Ik, ik* [zhduk]."
Ik do të thotë shko. Unë i përgjigjijem, "Hup, more mut". Tjetri, i dobëti, fillon të qeshë, qeshë, qeshë, po flas për vitin '93-'94. *Ik ti*... e vërteta është që ky, shumë i nevrkosur, fytyra e tij u skuq shumë, ai donte, nuk e di çfarë donte të bënte, por tjetri merr dokumentet e mija dhe i vë në dollapin e veturës dhe thotë, "Shko, Shko". Kjo është një ndër historitë e para me gjuhën shqipe, fjalët e para që i thashë në gjuhën shqipe vet, pa asnjë sugjerim.

Dhe pastaj është një ngjarje tjetër, kjo në vitin '98. Jam në pushime, nipi im Matteo kishte ardhur të më vizitonte, kisha një mik kilian, unë dhe një nga kamarierët e restaurantit tim. Vendosi më shkonim në jug të Shqipërisë, rruga nuk ishte ende e mirë si tash, në Porto Palermo ishte ende një rrugë e bërë prej gurëve dhe mëdha, nuk ishte e shtruar, etj. etj. Ndalua disa herë gjatë rrugës, për të pirë langje të frutave, birra të ftohtë, dhe unë gjithmonë takoja dikë që njihja. "Antonella, edhe ti këtu? Bla bla bla bla bla." Në ndërkohë, gjuhën shqipe e dija më mirë. E di, gjithkund e takoj dikë që e njoh dhe ata fillojnë të thonë, "Je personi më i famshëm në Shqipëri. Je personi më i famshëm në Shqipëri. Je personi më i famshëm në Shqipëri."

Dhe në kishim, në një moment një shok imi më kishte ftuar, ai ishte mbikqyrës i OSBE-së në Gjirokastër, ai na kishte ftuar, ne kishim bërë një kthesë të tërë përgjatë bregdetit jugor, kisha vendosur të shkoj nëpër Gjirokastër, Fier, Tirana. Në rregull, ndalemi një ditë aty, një natë në mbërrimë dhe ai thotë, “Nëse dëshironi të pushoni pak këtu dhe sonte shkojmë në Livobona, do te hamë atje, është një vend shumë i bukur, është një pemë, një lis, aq i madh sa shtatë-tetë njerëz bashkë nuk mund ta përqafojnë trungun.” Pastaj ata thonë, “Eh, do të takosh dikë që njeh edhe atje.” Unë thashë, “Ju betohem nuk e di këtë fshat, nuk e njoh askënd, vëmë bast më 100 mijë Lira.” Në rregull, njëqind mijë lira. Ata ishin tre, unë isha një. Me pak fjalë, mbërrimë në këtë fshat bla bla bla, pijmë një birrë të mirë, të ftohtë, e shikojmë lirin dhe në një moment e dëgjoj dikë që thotë “Antonella!” Ai ishte një prift, në këtë fshat musliman, kishte hapur një kishë, ishte një prift nga Puglia, ishte klient i imi, kur shkonte në Puglia dhe kalonte nga Tirana ai vinte në restaurantin tim. E di, u desh të paguaja 300 mijë Lira këtyre treve, e di, basti im, herën tjetër i vë disa mustaqe, i ngjyrosë flokët, nuk di çfarë të bëjë. Por gjithsesi kishim një pushim të mrekullueshëm, shumë bukur.

Unë ende shkoj në Shqipëri, siç thashë. Ende kam shumë shokë e shoqe, italinë dhe shqipëtarë, nga Roberto Doja, Josita, kur shkoj atje qëndroj më Jositën, e kam si motër. Të kthehem tek fakti se si erdha këtu nga Shqipëria? Kisha klientelë shumë të madhe, në ndërkohë në Shqipëri atë kohë ishin disa misione ndërkombëtare, po flas për vitin ‘99, por shumica e kishin kryer misionin e tyre në shqipëri dhe kishin shkuar në misione [në Kosovë] pas shtatorit, ata kishin ardhur këtu, në Kosovë, edhe para shtatorit, dhe herë pas here ata vinin t’i mbyllnin projektet e tyre në Shqipëri dhe thonin, “Antonella, eja pra, eja në Kosovë, eja në Kosovë, eja në Kosovë! Nuk mund të hamë atje, nuk ka asgjë, nuk mund të hamë, nuk ka ushqim, nuk ka atmosferë, nuk ka asgjë, nuk ka asgjë.”

Dhe një mëngjes zgjohem dhe them me vete, “Dhe, përse nuk shkoj në Kosovë?” Më lejoni të them paraprakisht se gjatë largimit në masë nga Kosova ne kishim strehuar, partneri im dhe unë – kishim një tavernë të vogël përfundi restaurantit tonë që ishte e rezervuar për evente si ditëlindjet dhe ishte e madhe sa restoranti, me dy banjo, kishin gjithcka të ishte e pavarur, kishim strehuar një familje 15 antarëshe nga Prizreni, dy të rritur dhe të tjerët ishin fëmijë. Pra, Kosova, “E di ku jetojnë ata, ndoshta shkoj në Kosovë.” Ndaloj te Xhema, njeriu i vetëm që e shoqëronte tërë at familje, do ta pyes, dhe pastaj do të shkoj në Prishtinë.”

Ndërkohë këta shokë e kishin rezervuar hotelin tashmë. Shkoj në Kosovë, shkoj ta shoh si është, nisem në 11 të mëngjesit përmes Maqedonisë. Më thonë, “Jo, mos shko, ka ende bomba, ka mina, nuk e di çfarë do gjesh.” Çfarë gjej? Do të gjej çfarë gjeta në Shqipëri, është më keq atje pas të gjithë ktyre viteve? Me pak fjalë, largohem, dhe shkoj atje takoj shumë shokë e shoqe dhe shikoj nëse mund të gjej ndonjë vend që është i mirë për restorant.

Ndërkohë, mëgithatë, ishin disa koncerte, dhe takova disa këngëtarë të ri shqipëtarë si Elton Deda dhe të tjerë dhe në fakt gjatë ditës ishim shumë shpesh bashkë. Vij dhe shkoj, ose unë ose partneri im. Në vitin 2000 m’u desh të kthehem në Itali për një operacion kirurgjik, ndërkohë partneri im erdhi këtu, gjeti një vend për restorantin dhe nënshkroi kontratën, pra në vitin 2000 ai i bëri të gjitha përgaditjet. Në ndërkohë, në Itali, unë kisha blerë të gjitha gjërat që nevojiteshin dhe në gusht... në qershor, një shoqe imja erdhi nga Itali – e humba vitin e kaluar – me ndihmë, kështu që shkuam, e pastruam

vendin, e dekoruam, e rregulluam me postera, kanavacë, i rregulluam tavolinat, vendosëm si ti paraqesim, etj. etj.

Kisha sjellur disa tanke me gaz, kishim një lidhje të jashtme të gazit, bombola ishte italiane dhe gazi ishte nga Shqipëria. Ne... një të dielle ne i ftuam të gjithë klientët që ishin këu në Kosovë dhe i ftuam për një test, të shikonim se si në punojmë në kuzhinë. Gjithashtu kisha gjetur staf, një pjesë e madhe e kësaj familje, që i kisha kthyer, që më kishin ndihmuar gjithashtu. Kisha punësuar dy-tre njerëz nga kjo familje, e bëjë një darkë, gjithçka shkon mirë, klientët ndahen të knaqur, shoqëria, njerëzit ndahen të kënaqur. Të hënën filloj dhe të martën më harxhohet gazi, këtu ende nuk kishim gaz, shkoj në Kukës, në Kukës kishe gaz por jo ai lloji, jo Kukës, Prizren, but ai lloji gazi nuk funksiononte në këtë sistem, ndërkohë gjithashtu mbeta edhe pa ujë... mbrëmja, restoranti hapur...

[Ndërprerje]

A mund të vazhdoj?

Restoranti ishte plot, po nuk kishte gaz, nuk kishte ujë, ofrova një antipastë dhe i dërgova të gjithë në shtëpi, pastaj i morra tubat mrenda, mrenda i'a dolëm të punonim shumë mirë.

Gjithnjë kam qëndruar në kontakt me familjen që e kemi strehuar në Tiranë. Kur ata erdhën, unë jetoja në një apartament të vogël, këtu nuk është si në Tiranë, familjet janë shumë të mëdha këtu. [Në Tiranë] nuk jetojnë të gjithë së bashku, familja e bashkëshortit, xhaxhallarët, të afërmit, fëmijët, të gjithë, sikur më parë dhe bashkëshorti im që kishte një shtëpi të vogël sikur apartamenti im, më thoshtë-, "E di çfarë, jam duke menduar ta strehoj një familje Kosovare." Por unë i thash, "Ti ke një shtëpi të vogël, jeni katër antarë të familjes, ku do t'i vendosësh? Ku do t'i strehosh? I thashë, "Ilir, a e di çfarë do të bëjmë? Mund t'a mbyllim tavernën që e kemi në katin poshtë, dhe t'i vendosim aty, dhe kështu edhe vepruam.

Disa shokë të UNHCR na dhanë shtretër për të strehuarit, ne i'u dhamë batanije, disa të tjerë na ndihmuam me para, disa që kishin dyqane na dhanë rroba, kurse ne i'u dhamë diçka tjetër... mëngjes, drekë dhe darkë, unë dhe bashkëshorti j'u siguroam edhe ushqimet e lehta të mbasdites për fëmijët.

Ata u kthyen në qershor, ne e mbajtëm një festë lamtumire, aty morri pjesë edhe ambasadorja Marisa Lino. I ftova të gjithë shokët italian, me pak fjalë, gjithë shoqërinë. Bëmë skarë në kopësht dhe pastaj ata u kthyen. E morëm me qera një furgon të cilin e paguajtëm ne pasi ata e kërkuan dhe kushtoi 800 marka, sepse atëherë nuk kishte Euro. Atëherë, para se ata të iknin, sepse shteti i Shqipërisë kishte ndarë një shumë për familjet refugjate të strehuara. Ne asnjëherë nuk i deshëm ato para, bashkëshorti im i morri ato para në zyre dhe në fakt i'u dhamë atyre ato para dhe u kthyen në shtëpi.

Unë u ktheva në nëntor dhe kisha një operacion në dhjetor, shkova ta shihja familjen, i gjeta ata, nuk kishin të holla për drunjë, i'u lashë 300 Marka që të blinin drunjë. Kemi qëndruar në kontakt me ata, ata gjithashtu më ndihmuam shumë kur e kam hapur restorantin, më kanë ndihmuar shumë.

Eksperiencia e luftës, ne, në fakt... ne në Tiranë i dëgjuam avionët tek mbërrijtën nga Italia kur shkuan t'a bombardonin Sërbinë, sepse ata kaluan dhe fluturuan shumë poshtë. Ne e dëgjuam uuuu dhe dritaret ushtonin. Kur ata erdhën, për ne ishte sikur t'i lëshonin bombat mbi hotel Dajtin, sepse dritaret ushtuan dhe e dëgjuam Buuuuhh!

Ata thanë, “Jo, ata po shkojnë shumë shpejtë,” por nuk ishte aspak e vërtetë, për mendimin tim, kështu që e pyesnim veten, pastaj, nuk... nuk e dija nëse atë kohë pajtohesh me këtë bombardim... nuk e di, kam qenë pak skeptike për faktin që Italia bëri mirë t’a bombardonte Sërbinë, por pastaj, unë nuk jam politikane, por atëherë kisha dyshime të mëdha. Kisha dyshime shumë serioze.

Këtu isha e tronditur sepse.... Kur erdha këtu e gjithë kjo pjesë, në fakt, kishte shumë sërb, dhe shumë Turq, ishte një përzjerje e minoriteteve, kjo pjesë ku është restoranti kishte më shumë Turq, ky restorant, pronari është turk. Në rrugën kryesore dhe madje edhe atje, kishte shumë shtëpi të djegura. Ata thoshin që të gjithë shtëpitë e djegura ishin të shqiptarëve, por ato ishin shtëpi të sërbeve, të gjitha shtëpive të sërbeve i’u vë flaka dhe asnjë shqiptarë nuk u prek, asnjë, asnjë. Kjo më lëndoi mua shumë, gënjeshtat që u thanë atë moment më lënduan shumë. Ata thanë, “E shihni, kjo është një shtëpi e shqiptarëve dhe ata e dogjën atë.” Në fund, pas katër vitesh, e kuptova që të gjitha ato ishin shtëpi të sërbeve, të gjitha shtëpi të sërbeve. Është një këtu që derisa u morr me qera, është në një rrugicë të vogël, një rrugicë e vogël afër restorantit, ajo shtëpi u morr me qera, ndoshta dikush e morri ilegalisht dhe e lëshoi me qera për ndërkombtarët, kur tribunali i’u ktheu pronat, sërbeve të tyre, dhe shqiptarëve të tyre, kjo shtëpi, e cila ishte një shtëpi e mirë, dy kate, një kopësht, ata nuk i lanë asnjë dritare tek e gjuajtën me gurë dhe i thyen të gjitha. Kështu që, kush dogji shtëpi?

Dhe në vitin 2000 (2004), kur ata e dogjën kishën? Unë isha këtu. Ai ishte një tjetër biznes i pistë. Më falni, më duhet ta them këtë. Në orën 7:30 në mëngjes dëgjova disa granata, të gjithë të rinjët, askush nuk ishte në shtëpi, ata të gjithë ishin jashtë. Në orën 7:30 vendosa ta mbyllja restorantin, t’i dërgoja të gjithë fëmijët në shtëpi, deri rreth mesnatës qëndrova këtu. Në orën 2 e morra një telefonatë nga ambasada italiane, tek thoshte, “Atonella, vrapo, vrapo ka zjarrë të madh, ka zjarrë të madh afër restorantit tënd.” Para se të kthehesha në shtëpi, para mesnate, e pashë priftin tek ikte duke vrapuar me vajzën e tij, fatmirësisht policia i morri dhe i largoi. Në orën 2 në mëngjes thërret ambasada në telefon, “ Vrapo, vrapo, ka një zjarrë të madh.” Unë vij këtu vetëm, marr gjithë koshat e plehërave, i mbushë me ujë sepse përderisa sorra fluturon, kjo është një shtëpi e vjetër, përderisa sorra fluturon është 200 metra nga kisha, dhe kulla e këmbanës ishte në zjarrë, ishte një zjarrë i madh.

Policia filluan të qëllonin dhe dy... pashë disa fëmijë duke vrapuar. Dy prej tyre ishin nga lagjia, të veshur gjithë zi, bluzë të zezë, kepuca të zeza, pantollona të zi, xhaketë, jo lëkurë, çfarë mund të them, por ajo lëkurë falso, zi. Njëri ecte kështu sepse e kishin qëlluar me pumb dum-dum në këmbë, ishin të lagjës.

Këto janë gjërat e Kosovës, që kurrë nuk më kanë pëlqyer, kurrë. Që trembësdhjetë vite kam qenë këtu, kurrë nuk i kam kuptuar. Kurrë. Këtu nuk ka më sërb, të gjithë kanë ikur, u kanë bërë aq shumë presion sa që shitën shtëpitë e tyre për pak para. Kjo hstëpi këtu është shtëpi e sërbeve. deri para disa ditë ishte e zënë ilegalisht nga tri familie. Është në rregull me mua, nuk është problem... nuk është mirë.

Shpresoj që askush nuk është duke ardhur... e kupton? Kjo është diçka që s’më pëlqen për Kosovën, kurrë s’më ka pëlqyer. Ne Shqipëri kanë bërë një revolucion, kanë bërë gjithçka, por kurrë s’kanë bërë asgjë, asgjë. Vetëm në vitin ’97 kanë plaçkitur, po. Në vitin ’97 kam parë skena të tmerrshme afër Fierit, fëmijë, disa fëmijë roman, në Shqipëri, me granada dore, sepse njerëzit nga Fieri kënaqshin duke i bërë si objektiv kur shkonin të punonin në fusha, dhe ata mbronin vetën. Bënin inkurzione gjatë

natës, ata njerëz nga Fieri, me Mercedes. Një natë ata dogjën 33 Mercedes, i dogjën, ata nuk shkuan më, e kupton?

Kam qenë këtu në Kosovë që 13 vite tani, nuk dëshiroj më të kthehem në Itali. Jam mirë atje për 15, 20 ditë, nuk ndihem si në shtëpi më, është një botë krejt tjetër. Këtu dal, bëjë pazar në dyqan të vogël, që është hapur nga e hëna në të dielen, afër shtëpisë time. Fëmijët më thërrasin *teta* Antonella, që do të thotë teta Antonella, e gjithë lagjia më njeh. Çfarë do të bëja në Itali? Të shtundën do të shkoja të bëjë pazar për të gjithë javën, pastaj do e gjuaja gjysmën e frigoriferit, jo, nuk ndihem si në shtëpi atje më.

Projektet e mia... e kam thënë tani më, ndoshta është diçka e shëmtuar për të thënë, por ju kam thënë tani më fëmijëve të mi [kamarierëve], "Sigurisht do të vdes këtu." Restoranti do të jetë i tyre sepse askush nga familja ime nuk do të vij këtu nga Italia, muret nuk janë të mijat por çfarë ka mrenda restorantit është e tyre, dhe mund të bëjnë çfarë të dojnë më të. Dhe ata duhet të më varrosin këtu, është një fshat shumë i bukur afër Prizrenit, në anën e dhjathtë, po, në nanen e djathtë, në mes të Prizrenit dhe Gjakovës është një varrezë shumë e bukur në male, një varrezë Katolike. Do të shkoja edhe në varrezë Musimane, nuk është problem, jo. Ata duhet të më varrosin atje lartë, me një çarçaf, një arkivol të thjeshtë, kaq.

Pra, dua të thëm, nuk kam projekte të mëdha. Po, do të kisha projektin për të rritur restorantin, të bëjë diçka këtu, por këtu, do t'a bëja këtu. Kjo është... ndoshta nëse nesër jam më pak e kthjellët do të thoja, "Dua të shkoj diku tjetër," nuk e di, por për tani është këtu. Gjithashtu kam shumë shoqëri, ndërkombëtarë, vendas. Kur shkoj në Shqipëri më thonë, *Ti je kosovarë?*" A je Kosovare? Në fillim këtu më ofenduan, menduan se isha Sërbe. Ecja me një çekiç të vogël natën kur e shetisja qenin, në fillim, mendoja, nesë më thërrasin *Shki* prap do t'i godas me të në dhëmb, ti godis të gjithë. Kur jam këtu, me thonë, ata që nuk më njohin, "Ti je shqiparë?" A je shqipëtare? Sepse ka shumë dallimë në gjuhën e tyre. Në Shqipëri thonë *vezë*, këtu, të paktën gratë e mia, thonë, *vo*, është dialekti i tyre. Në fillim thosha, "*Mori dy vezë nga frigoriferi*," [e thotë në shqip] merr dy vezë nga frigoriferi, dhe nuk më kuptuan, *Vo*, prandaj unë... *cococo* "Ah, *vezë?*" Në shqipëri thonë *drita* [elektriciteti], këu thonë *rryma*. Kur shkoj në Shqipëri dhe flas me shoqet e mia shqipëtare, me Jositën, them, "*Nuk ka rryma?*" "*Rryma?*" "*Nuk ka drita.*"

Ka disa dallime, por eja. Nuk e di Kosovën mirë, kam udhëtuar më pak këtu se në Shqipëri, nuk kam udhëtuar shumë, nuk e kam mësuar përmëndsh hartën e Kosovës, të tregoj të vërtetën nuk do të dija ku të shkoj. Kam shkuar në Deçan, Gracanica, kam vizituar muzeun, shtëpinë muze, kam vizituar vende të tjera, por nuk ka... këto ditë nuk dal shumë, nuk e di cilat janë gjërat e reja. Por jam e lumtur këtu, kam një staf të mrekullueshëm, nesë kam nevojë për diçka ata janë gjithmonë aty. Kam pasur dhimbje të madhë në këmbë, kam pasur urdhje, *fuoco di San Antonio*. Të shtundën nuk kisha fjetur, e thirra kuzhinierin në gjashtë të mëngjesit, dhe ai më dërgoi në spital dhe kur kam nevojë për ta janë gjithmonë aty, këtu jam mirë më ta. E di?

Jam me fat që njoh shumë politikanw që nga fillimi. Më kujtohet kur, në shëpinë e Steiner, kur parlamenti i parë u formua, ne filluam në 7:30 në mbrëmje dhe përfunduam në 4 të mëngjesit. Dhe pastaj në rregull, takova shumë njerëz, shumë politikanë, presidentën e tanishme, presidentën e Kosovës, vinte kur nuk ishte presidente, por vjen edhe tani, ka ardhur shumë shpesh në këtë

restaurant. Dhe kjo është eksperienca ime. Dhe si në çdo vend, e mbylli tani, unë besoj se së pari duhet të respektosh, edhe nëse ndihesh si në shtëpi, duhet ta respektosh mentalitetin dhe zakonet e vendit, e di, që nuk janë barrë për mua, aspak.

Ka ushqime që i dua shume, nga *flija* ose *bureku*, i dua shumë (qeshë).

Çfarë të them tjetër? Besoj që i thashë të gjitha. Nëse dëshiron të më njohësh më shumë, eja kur do të eci me shkop, do të flas... jam 57 vjeçare, eja kur jam 67 vjeçare, do të flas me protezë *ppappapa*, do të tregoj më shumë... (qeshë).